

Sabiedrisko Pakalpojumu Regulēšanas Komisijasprk@sprk.gov.lv**“Par grozījumiem Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 2020. gada 1. oktobra lēmumā Nr. 1/14 “Inčukalna pazemes gāzes krātuves lietošanas noteikumi”**

2022. gada 10. martā Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (turpmāk – SPRK), izsludināja Konsultāciju dokumentu (turpmāk – Konsultāciju dokuments) par grozījumiem Inčukalna pazemes gāzes krātuves lietošanas noteikumos (turpmāk – Noteikumi). Kā SPRK norāda Konsultāciju dokumenta kopsavilkuma daļā, tad izmaiņas ir nepieciešamas “lai stiprinātu dabasgāzes apgādes drošumu, 2022./2023. gada krātuves ciklā nodrošinot pēc iespējas lielāku krājumu daudzumu krātuvē.” Tāpat arī Konsultāciju dokumenta normatīvā akta projekta izstrādes nepieciešamības daļas pirmajā nodaļā SPRK norāda, ka “iespējami lielāks krājumu daudzums krātuvē ir viens no būtiskākajiem dabasgāzes piegādes drošuma garantiem.” Savukārt tās pašas daļas ceturtajā nodaļā SPRK norāda, ka “grozījuma projekts pozitīvi ietekmēs dabasgāzes galalietotājus, jo paaugstināsies to apgādes drošums, ka arī sistēmas lietotājus”.

Minēto SPRK apsvērumu sakarā AS “Latvijas Gāze” (turpmāk – LG) vērs uzmanību uz diviem fundamentāliem aspektiem. Viens attiecas uz piedāvātās Noteikumu grozījumu redakcijas atbilstību to izdošanas mērķim, ko ar to palīdzību kompetentā iestāde vēlas sasniegt, savukārt, otrs – uz Noteikumu grozījumu izdošanas juridisko pamatojumu, uz ko atsaucas SPRK Noteikumu grozījumu redakcijas 82.¹¹ punktā.

Analizējot SPRK piedāvātās izmaiņas un papildinājumus Noteikumu apakšpunktos 82.⁹¹ - 82.⁹⁵ nākas secināt, ka piedāvātās izmaiņas patiesībā nevis motivē sistēmas lietotājus krātuvē saglabāt pēc iespējas vairāk dabasgāzes, bet gan gluži pretēji – 2021./2022. gada krātuves sezonu pabeigt ar pēc iespējas zemākiem krājumu līmeņiem, lai saglabātu brīvas jau rezervētās 2022./2023. gada krātuves sezonas grupētās jaudas un varētu veikt dabasgāzes iesūkņēšanu un krājumu veidošanu 2022./2023. gada krātuves izņemšanas sezonai.

SPRK piedāvātais regulējums neatstāj lietotājiem nekādas izvēles iespējas kā rīkoties ar krājumu atlikumiem krātuves sezonas beigās, bet piespiedu kārtā pārceļ visus lietotāju krājumus uz nākamās sezonas jaudām, samazinot pārglabājamo krājumu un no jauna iesūkņējamo krājumu kopsummā, tādējādi nevis nodrošinot pēc iespējas lielāku daudzumu krātuvē, bet gan to samazinot. Vadoties no šā brīža plūsmām Latvijas pārvades sistēmas ieejas punktos var secināt, ka pārvades sistēmas

lietotāji, tā vietā, lai marta mēnesī, kas normālos darbības apstākļos ir viens no galvenajiem krātuves izņemšanas sezonas mēnešiem, šobrīd veic saviem klientiem dabasgāzes piegādes pa cauruļvadiem, tādējādi cenšoties krātvē saglabāt pēc iespējas lielāku dabasgāzes apjomu nākamajai sezonai.

LG ieskatā piedāvātie grozījumi Noteikumos izraisīs pretējo efektu, stimulējot izņemt no krātuves pēc iespējas lielāku dabasgāzes apjomu līdz 2021./2022. gada krātuves sezonas beigām.

LG ieskatā Noteikumu grozījumu regulējumam būtu jāparedz lietotāja izvēles brīvība vai atlikušos krājumus pārceļ uz jau rezervētajām 2022./2023. gada jaudām vai atstāt tos krājumu pārceļšanas jaudas produktā, tādējādi nodrošinot: 1) pēc iespējas lielāku krājumu apjomu 2022./2023. gada krātuves izņemšanas sezonas reģionālās gāzes apgādes drošības nodrošināšanai; 2) lielākus ieņēmumus krātuves sistēmas operatoram šiem krājumiem piemērojot krājumu pārceļšanas tarifu. Šāda izvēles brīvība būtu jānodrošina vismaz attiecībā uz to krājumu apjomu, kāds lietotājiem bija uz 2022. gada 26. februāri, kad krātuves operators uzsāka dabasgāzes iesūkņēšanu.

Noteikumu 82.¹⁰ punktā iekļautā norma sniedz krātuves operatoram neierobežotu izvēles brīvību noteikt 2022./2023. gada iesūkņēšanas sezonas beigu un izņemšanas sezonas sākuma datumus, tajā pašā laikā krātuves lietotājiem liedzot iespēju plānot jebkādu krājumu vadības stratēģiju nākotnē. LG ieskatā, ievērojot Pušu vienlīdzības un samērīguma principus, SPRK būtu jādefinē apstākļi un kritēriji, pie kādiem sistēmas operators var veikt šajā punktā minētās izmaiņas.

Noteikumu 82.¹¹ punktā ir sniegta atsauce uz Eiropas Parlamenta un Padomes 2017. gada 25. oktobra Regulu (ES) 2017/1938 par gāzes piegādes drošības aizsardzības pasākumiem un ar ko atceļ Regulu (ES) Nr. 994/2010 noteiktajiem krīzes līmeņiem dabasgāzes apgādes nozarē (turpmāk – Regula Nr. 2017/1938) kā šo grozījumu Noteikumos pieņemšanas un izdošanas juridisko pamatojumu. Vienlaikus šajā punktā ir ietverta atsauce, ka Noteikumi ir piemērojami tiktāl, ciktāl tie nav pretrunā ar attiecīgo kompetento valsts pārvaldes iestāžu noteikto regulējumu attiecīgā krīzes līmeņa gadījumā.

LG ieskatā grozījumi Noteikumos nevar tikt izdoti atsaucoties uz augstāk minēto juridisko pamatojumu zemāk minētu apsvērumu dēļ:

2022. gada 9. martā Ministru Kabinets, izvērtējot Ekonomikas ministrijas kā par gāzes apgādes drošību atbildīgās iestādes sniegto informāciju par dabasgāzes apgādes drošuma aktuālo situāciju, izsludināja agrīno brīdinājumu dabasgāzes apgādes nozarē.

LG vērs uzmanību uz attiecīgajām normām Regulas Nr. 2017/1938 11. pantā:

- (i) 11.p.1.d.(a).app.:
'agrīnas brīdināšanas līmenis (agrīna brīdināšana): ja ir pieejama konkrēta, nopietna un ticama informācija par to, ka var izveidoties situācija, kas, visticamāk, varētu izraisīt gāzes piegādes stāvokļa būtisku pasliktināšanos ..'
- (ii) 11.p.6.d.:
'Dalībvalstis un jo īpaši kompetentās iestādes nodrošina, ka: netiek ieviesti nekādi pasākumi, kas kādā brīdī nepamatoti ierobežo gāzes plūsmu iekšējā tirgū.'

Atbilstošs priekšnosacījums šādas situācijas (agrīnais brīdinājums) noteikšanas pasludināšanai ir jau esošs vai tūlītējs (nenovēršams) ievērojams gāzes piegādes trūkums. Līdz šim neviens no Latvijas tirgus dalībniekiem nav norādījis, ka varbūtējo Krievijas gāzes importa aizliegumu gadījumā tiktu apgrūtināta tūlītēja gāzes piegādes efektivitāte un iespējamība.

Agrīnā brīdinājuma izsludināšanas sakarā ir jāatsaucas arī uz Ekonomikas ministrijas 2020. gadā izstrādāto Ārkārtas rīcības plānu dabasgāzei (turpmāk – Plāns), kas izstrādāts saskaņā ar Eiropas parlamenta un Regulu Nr. 2017/1938, kurā ir norādīti pasākumi, kas jāveic dabasgāzes piegādes traucējumu radītās ietekmes novērtēšanai vai vājināšanai, kā arī tiek noteikti virkne juridiski saistošu un nekavējošu pienākumu dabasgāzes komersantu, kompetento iestāžu un citu struktūru loma un atbildība katrā no krīzes līmeņiem.

Atbilstoši Plāna 1. punktam (kā arī, jau pieminētajam Regulas Nr. 2017/1938) 11. pantam tiek noteikti krīzes līmeņi un sniegts izvērsti skaidrojums kritērijiem, kādiem iestājoties, var tikt identificēts noteiktais līmenis un attiecīgi izsludināts brīdinājums par to paziņojot publiskajā telpā. Agrīnās brīdināšanas līmenis tiek izsludināts – ja ir pieejama konkrēta, nopietna un ticama informācija, ka var izveidoties situācija, kas visticamāk varētu novest pie trauksmes vai ārkārtas stāvokļa rašanās.

Saskaņā ar Plānā minēto, kā arī, izvērtējot AS “Latvijas Gāze” rīcībā esošo informāciju gan par dabasgāzes krājumu pieejamību, gan par dabasgāzes piegādēm, kas norit atbilstoši uzņemtajām līgumsaistībām, minētā agrīnā brīdinājuma izsludināšanas sakarā ir uzdevusi jautājumu gan AS “Conexus Baltic Grid” gan Ekonomikas ministrijai par faktiskajiem apstākļiem un juridisko pamatojumu šāda agrīnā brīdinājuma izsludināšanai.

2022. gada 18. martā AS “Latvijas Gāze” saņēma Ekonomikas ministrijas atbildes vēstuli Nr. 3.3-8/2022/1862N (turpmāk – EM vēstule) par faktiskajiem apstākļiem un juridisko pamatojumu agrīnās brīdināšanas līmeņa izsludināšanai.

Ekonomikas ministrija savā atbildes vēstulē atsaucas uz Regulu Nr. 2017/1938 kā juridisko pamatojumu agrīnās brīdināšanas līmeņa izsludināšanai un min vairākus apsvērumus tādos kā - pieņēmumu, ka nevar izslēgt, ka Krievijas Federācija apturēs dabasgāzes eksportu uz Eiropas Savienību un to, ka ir nepieciešams noteikt prioritāti dabasgāzes plūsmai, kas šobrīd attiecībā uz dabasgāzi šī brīža Plāna redakcijā nav paredzēta.

Minētie apsvērumi nav pamatoti ne ar vienu skaitlisku vai jebkādu citu konkrētu informāciju par dabasgāzes krājumu trūkumu, piegāžu kavēšanos vai to neiespējamību, vai pārmērīgi augstu pieprasījumu pēc dabasgāzes.

Ar šāda paziņojuma publicēšanu un Plānā minētās terminoloģijas izmantošanu enerģētikas tirgus dalībniekiem un klientiem tiek radīts maldīgs priekšstats par situāciju gāzes apgādes tirgū. Pēc šā brīža juridiskā statusa jāsaprot, ka valstī ir enerģētikas krīzes 1. līmenis, lai gan tas tā nav.

levērojot augstāk minēto LG uzskata, ka ir nepieciešams pārskatīt Noteikumu grozījumu izdošanas juridisko pamatu, precizēt to atbilstoši faktiskajai situācijai, kā arī vēlreiz izvērtēt LG modelēto situāciju scenārijus, kādi var iestāties tirgus dalībniekiem šo grozījumu pieņemšanas rezultātā un grozījumu rezultātā iespējamās negatīvās sekas, kādas var rasties gāzes apgādes jomā Latvijā, tajā skaitā mājsaimniecībām.

Ar cieņu,

AS "Latvijas Gāze" vārdā,

Valdes priekšsēdētājs

*

Aigars Kalvītis

DOKUMENTS SAGATAVOTS ELEKTRONISKI UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Sagatavoja:

S. Joksta

+ 371 67 374 369